

УДК 027.021 (477): 027.081

Інга КОВАЛЕНКО,

заввідділу науково-реферативної інформації ДНПБ України
ім. В. О. Сухомлинського

Тетяна СУДІНА,

провід. наук. співроб. відділу науково-реферативної інформації
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, канд. іст. наук, доцент

Корпоративна робота освітянських бібліотек України з формування галузевого реферативного ресурсу

Розкрито науково-інформаційну діяльність ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського у сфері забезпечення педагогічної освіти, науки і практики України реферативним ресурсом психолого-педагогічної тематики. Розглянуто досвід виконання корпоративного проекту з формування галузевого реферативного ресурсу спільними зусиллями освітянських бібліотек МОН України і АПН України.

Інформація в нинішньому світі є одним з найважливіших стратегічних ресурсів подальшого стабільного розвитку держави. У Законі України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» серед інших поставлено завдання «генерування національних інформаційних ресурсів в економічній, науково-технічній, соціальній, національно-культурній сферах...» [1]. Документи бібліотек України є суттєвою складовою національних інформаційних ресурсів. На сьогодні існує ряд реальних передумов для створення єдиного інформаційного простору в рамках бібліотечного співтовариства. Серед них: потреба в усебічному й повному доступі до наявних інформаційних ресурсів; постійне та швидке зростання обсягів інформаційних ресурсів і відсутність можливостей в одній організації задовольнити всі інформаційні потреби своїх користувачів, маючи тільки свої бази даних. Єдиний інформаційно-бібліотечний простір припускає організацію процесів бібліотечного обслуговування на базі сучасних інформаційних технологій, які дають можливість об'єднувати ресурси й досвід, створювати корпорації. На цьому акцентують увагу фахівці бібліотечної справи України, підкреслюючи, що в оптимізації бібліотечної діяльності в сучасних умовах «... ефект від впровадження нових технологій буде значно збільшений за умови здійснення організаційних заходів, пов'язаних із широким застосуванням кооперації в бібліотечній діяльності» [2, 14]. Корпорації являють собою, зокрема, договірні

об'єднання, створені на основі поєднання виробничих, наукових та комерційних інтересів з делегуванням окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників. Корпорації створюються на різних рівнях, зокрема міжнародному, загальнодержавному, регіональному та галузевому.

З огляду на вищесказане, одним із пріоритетних напрямів роботи Державної науково-педагогічної бібліотеки (ДНПБ) України ім. В. О. Сухомлинського як галузевого науково-дослідного, науково-інформаційного центру освітянських бібліотек Міністерства освіти і науки (МОН) України та Академії педагогічних наук (АПН) України є робота з формування всеукраїнського галузевого ресурсу (з психолого-педагогічних питань) як складової інформаційного простору держави [13, 6]. Важливою частиною всеукраїнського інтегрованого інформаційного ресурсу психолого-педагогічної тематики є система вторинних документів, яка містить бібліографічну, реферативну та оглядово-аналітичну інформацію з науково-педагогічних питань. Відомо, що реферативна інформація, яка є загальноприйнятою формою обміну науковими досягненнями та засобом спілкування вчених в усьому світі, допомагає зорієнтуватися в потоці наукової літератури, одержати нові відомості щодо наукових досліджень у певних галузях знання. Зростаюча потреба оперативного реферативного інформування об'єктивно зумовлена тим, що в сучасному світі розвиток інформаційних технологій кардинально змінив швидкість і характер інформаційних обмінів. Серед вітчизняних публікацій щодо створення корпоративних технологій, у тому числі, у контексті розвитку загальнодержавної системи реферування в Україні, слід виділити публікації науковців В. М. Горового [3], Н. Я. Зайченко [4], М. Б. Сороки [14, 15, 17], С. Корнилової [8], А. О. Чекмарьова [17, 18].

Мета статті – розкрити науково-інформаційну діяльність ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського у сфері забезпечення педагогічної освіти, науки і практики України реферативним ресурсом психолого-педагогічної тематики, розглянути перший досвід у створенні галузевої корпоративної мережі з реферування об'єднаними зусиллями освітянських бібліотек МОН України і АПН України.

Реферативний напрям роботи в науково-інформаційній діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського було започатковано в процесі виконання науково-дослідної роботи (НДР) «Науково-інформаційне забезпечення освітянської галузі України. 2003–2007 рр.» (наукові керівники – В. І. Лутовинова, канд. іст. наук, Т. В. Добко, канд. іст. наук). У рамках НДР було узгоджено та документально закріплено договірні

засади між ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, Інститутом проблем реєстрації (ІПРІ) НАН України та Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського (НБУВ) про участь бібліотеки у формуванні загальнодержавної реферативної бази даних (БД) «Україніка наукова» та її паперового варіанта Українського реферативного журналу (УРЖ) «Джерело». Було проведено роботу з визначення сегмента реферативного представлення бібліотекою наукових публікацій. До сегмента було включено вітчизняні наукові періодичні видання психолого-педагогічної тематики.

З 2007 р. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського займає стабільну позицію учасника корпоративного проекту формування загальнодержавного реферативного ресурсу і є постачальником реферативної продукції до нього, поряд з такими інформаційними центрами як ІПРІ НАНУ та Національна наукова медична бібліотека України, що позначено на сайті НБУВ. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/library/ref.html>. На 1 жовтня 2009 р. науковцями бібліотеки створено та подано до загальнодержавної реферативної БД «Україніка наукова» рефератів на 4981 статтю, що становить 10 322 реферативні записи українською, російською та англійською мовами. Перша публікація реферативної продукції, підготовленої фахівцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, відбулася в УРЖ «Джерело» – серія 3 «Соціальні і гуманітарні науки. Мистецтво» в № 3 за 2007 р. На 1 жовтня 2009 р. у цій серії представлено 1831 реферат з тих, які створено в ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Завдання забезпечення оперативного доступу користувачів інформації до реферативних ресурсів власного виробництва було частково вирішено за рахунок формування реферативної БД в електронному форматі і виставлення її на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського з 2008 р. Режим доступу: <http://www.library.edu-ua.net>

У списку видань, які реферуються нині в ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, представлено 21 часопис теоретичного, науково-методичного та науково-практичного характеру, які включено до «Переліку наукових фахових видань України», затвердженого ВАК України. Аналіз реферативної роботи показує, що вже сьогодні користувачам відкриті можливості оперативного ознайомлення через реферативні бази даних з найновішими напрацюваннями академічної педагогічної науки України. Охоплено реферуванням періодичні видання, засновниками і співзасновниками яких виступають: п'ять з 10-ти науково-дослідних інститутів АПН України; вищого навчального закладу післядипломної педагогічної освіти – «Університету менеджменту освіти» тощо.

Досвід реферативної роботи ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського узагальнювався й оприлюднювався на міжнародних і всеукраїнських конференціях [6] і семінарах [7; 16]. Питання реферативної діяльності бібліотеки висвітлювалося на сторінках наукових журналів [9; 11].

Незважаючи на певні досягнення у формуванні реферативного ресурсу психолого-педагогічної тематики, у цій сфері науково-інформаційної діяльності перед ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського стоїть непросте завдання, пов'язане з необхідністю суттєвого збільшення обсягу реферативної інформації за рахунок включення в реферативний ресурс значної кількості наукових періодичних і продовжуваних видань вищих навчальних закладів України.

Сьогодні МОН України виступає засновником та співзасновником семи періодичних видань, які реферуються в бібліотеці. Публікації ВНЗ та Інституту післядипломної педагогічної освіти України представлено десятьма виданнями. У регіональному аспекті реферування проходять усього вісім періодичних видань психолого-педагогічної тематики. Однак кадрові можливості науково-реферативного відділу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського обмежені. За таких умов провідним напрямом збільшення обсягу реферативного ресурсу психолого-педагогічної тематики є створення галузевої корпорації з вироблення реферативного ресурсу. Враховуючи досвід реалізації бібліотеками в Україні корпоративних проектів та власний досвід реферативної роботи, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського як науково-методичний центр бібліотек освітянської галузі виступила ініціатором створення спільними зусиллями освітянських бібліотек МОН України та АПН України реферативного ресурсу психолого-педагогічної тематики в якому вона буде виконувати, зокрема, функції координатора розвитку і підтримки корпоративної мережі. На створення галузевої корпорації націлює й «Програма спільної діяльності МОН України та АПН України» на 2008–2010 рр. Про актуальність завдання створення галузевого реферативного ресурсу сказано в рекомендаціях Всеукраїнської науково-практичної конференції «Стан та перспективи розвитку системи науково-інформаційного забезпечення освітянської галузі України», яка відбулася в Києві 7–9 листопада 2007 р. Розвиток реферативної роботи в напрямі створення галузевої корпорації з реферування в ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського передбачений також науковим дослідженням за темою «Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України. 2008–2011 рр.» (науковий керівник – О. М. Яценко, канд. іст. наук).

Розробка проекту створення корпоративної мережі була розпочата наприкінці 2007 р. з метою досягнення нового рівня повноти й оперативності інформування освітян і всього суспільства про наукові напрацювання вітчизняних учених і фахівців-практиків. У першу чергу було вивчено джерела, які розкривають досвід використання корпоративних технологій у формуванні реферативних ресурсів. Було сплановано до центрів первинної кумуляції галузевої корпоративної мережі залучити Львівську обласну науково-педагогічну бібліотеку та Миколаївську науково-педагогічну бібліотеку. Найвагоміший внесок у формування галузевого реферативного інформаційного ресурсу можуть зробити наукові бібліотеки вищих навчальних закладів педагогічного та інженерно-педагогічного профілів III–IV рівнів акредитації, яких в Україні нараховується більше 30. До корпоративної мережі зі створення галузевого реферативного ресурсу доцільно залучити бібліотеки 27 обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти та бібліотеки наукових установ АПН України.

Схема функціонування корпоративної мережі зі створення реферативного галузевого продукту в загальних рисах має складатися з декількох основних компонентів, пов'язаних між собою: створення рефератів у бібліотеці-центрі первинної кумуляції та подання їх в електронному форматі електронною поштою до реферативного відділу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; кумуляція, систематизація, експертиза (контроль за якістю реферативної продукції), при необхідності – літературне редагування текстів рефератів та контроль за уникненням випадкового дублювання рефератів відбувається в реферативному відділі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; перед реферативним відділом ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського постає завдання індексації рефератів для реферативної бази даних ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; спільно з фахівцями медіацентру бібліотеки надіслані реферати разом з реферативною інформацією, яку напрацьовано в реферативному відділі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, вводяться до реферативної БД бібліотеки і виставляються на веб-порталі ДНПБ України; саме реферативний відділ ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського електронною поштою відправляє підготовлені реферати до НБУВ з подальшим їх розміщенням у загальнодержавній реферативній базі даних «Україніка наукова» та УРЖ «Джерело». Таким чином, водночас здійснюється робота зі створення галузевої реферативної БД на базі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та постачання реферативної продукції до загальнодержавної реферативної БД.

На пропозицію ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського цілком реальним видається реферативне опрацювання освітянськими бібліотеками двох-трьох періодичних або продовжуваних видань із психолого-педагогічної тематики, які видають вищі навчальні заклади.

У листопаді 2007 р. до бібліотек ВНЗ було передано практичний посібник «Реферування як процес мікроаналітичного згортання інформації», розроблений автором В. І. Лутовиною [10]. Посібник підготовлено в ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського в серії «На допомогу професійній самоосвіті працівників освітянських бібліотек». Його адресовано працівникам бібліотек, які будуть займатися практичним реферуванням. Видання в стислому вигляді ознайомлює з теоретичними засадами реферування документів, розкриває методику і технологію підготовки реферату, розглядає призначення реферативних баз даних тощо. Додатково було розроблено методичний пакет документів, що сприятиме оптимізації спільної роботи в єдиній мережі. Методичний пакет містить методичні поради, які допоможуть у практичному реферуванні. Серед них: приклади текстів рефератів статей з періодичних видань психолого-педагогічної тематики; список маркерів (характерних слів і словосполучень); рекомендації щодо відбору ключових слів; критерії відбору статей для реферування. Передбачено створення реферативного продукту освітянськими бібліотеками згідно з вхідними форматами загальнодержавної реферативної бази даних «Україніка наукова».

У практичну площину питання створення корпоративної мережі було переведено після Всеукраїнського науково-практичного семінару «Освітянські бібліотеки України в реалізації програми рівного доступу до якісної освіти» (21–22 жовтня 2008 р., м. Черкаси), у підсумковому документі якого було визначено завдання «започаткувати корпоративний проект зі створення галузевого реферативного ресурсу» [12]. До вищих педагогічних навчальних закладів України за підписом президента АПН України В. Г. Кременя було направлено листи з запрошенням до участі в створенні галузевого реферативного ресурсу спільними зусиллями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та бібліотек ВНЗ. У результаті проведених після цього консультацій між ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та бібліотеками ВНЗ, на 1 січня 2009 р. заявили про свою готовність взяти участь у проекті формування галузевої корпорації з реферування представники 17 наукових бібліотек ВНЗ України педагогічного та інженерно-педагогічного профілів III–IV рівнів акредитації, а також Миколаївська науково-педагогічна бібліотека. Важливим заходом ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського в розвитку кор-

поративної взаємодії освітянських бібліотек. стало проведення у квітні 2009 р. стажування, яке було організоване для бібліотечних працівників наукових бібліотек вищих навчальних закладів України педагогічного та інженерно-педагогічного профілів III–IV рівнів акредитації. На стажування прибули представники 17 ВНЗ із різних регіонів України. Метою дводенної роботи було: допомога в започаткуванні реферативного напрямку науково-інформаційної діяльності в бібліотеках педагогічних ВНЗ з подальшим їх приєднанням до галузевої корпорації щодо створення реферативної інформації психолого-педагогічної тематики, навчання бібліотечних працівників, що прибули на стажування з основ теорії і практики реферування. Спілкування з учасниками стажування засвідчило, що жодна з бібліотек не має фахівців, які б мали досвід реферативного опрацювання наукової літератури. Для проведення стажування було запрошено провідних фахівців України з реферативної роботи – зав. аналітико-прогностичного відділу НБУВ Н. Я. Зайченко, старшого наукового співробітника НБУВ, наукового керівника НДР канд. іст. наук О. М. Яценка. Головним заходом другого дня роботи стало практичне заняття, присвячене методиці та практиці реферування. Стажери на основі отриманих знань виконували завдання самостійного створення й оформлення реферату. Самостійна робота учасників стажування активно супроводжувалася індивідуальними консультаціями, які надавалися референтами ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. У цілому, заходи зі стажування відбулися в діловій, доброзичливій атмосфері й досягли поставленої мети, про що свідчать записи, які залишили учасники стажування в книзі відгуків ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Незабаром після стажування до корпоративної мережі приєдналася бібліотека Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка. Вона передала 17 рефератів, створених на збірник наукових праць «Проблеми дидактики історії». Загальна кількість періодичних і продовжуваних видань, представлених у галузевій реферативній базі даних станом на 1 жовтня 2009 р., досягла 24 найменувань, кількість учасників галузевої корпорації з реферування становить чотири бібліотеки. Отже, намітилася тенденція підключення до корпоративної мережі бібліотек вищих навчальних закладів. Проведена робота з формування галузевої корпорації виявила ряд проблем і труднощів, на деяких з них необхідно акцентувати увагу.

Підставою для успішного створення галузевої корпорації з формування реферативного ресурсу є підтримка з боку керівників освітянських наукових установ, зокрема ректорів, усвідомлення керівним складом,

що кожний ВНЗ є об'єктивно зацікавленим у представленні реферативної інформації на свої фахові періодичні і продовжувані видання в галузевий БД і загальнодержавний реферативній БД «Україніка наукова», оскільки це є одним з визначальних чинників зростання його рейтингу. Науковці прагнуть опублікувати результати своєї роботи, викладені в статті, у першу чергу, з метою їх оприлюднення.

Не менш важливим є усвідомлення з боку керівного складу ВНЗ того, що тільки спільними зусиллями можна досягти найбільш повного реферативного висвітлення здобутків регіональної педагогічної науки і практики, зробити їх доступними широкому колу споживачів інформації в мінімально стислі строки, оскільки інформація, вчасно надіслана й вірно опрацьована, буде оперативно внесена до загальнодержавної реферативної БД «Україніка наукова» та виставлена на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, а також надрукована в УРЖ «Джерело».

Важливим є розуміння керівниками й колективами освітянських бібліотек, що напрям їх діяльності з виробництва власних інформаційних продуктів, зокрема реферативних, на думку фахівців бібліотечної справи, видається надзвичайно перспективним, таким, що відповідає вимогам часу. Корпоративна взаємодія дасть змогу розширити спектр реферованих наукових джерел і, найголовніше, забезпечити якісно новий рівень реферативного обслуговування вчених і спеціалістів освітянської галузі на основі новітніх інформаційних продуктів та послуг.

Очікувані результати корпоративної співпраці пов'язані з урахуванням реальних можливостей участі освітянських бібліотек у формуванні галузевого реферативного ресурсу: кадрового потенціалу бібліотек – первинних суб'єктів кумуляції; стану впровадження нових технологій у практику їх роботи. Перед ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського стоять важливі різнопланові завдання зі стабілізації і подальшого розширення галузевої корпорації, координації її функціонування. Актуальним є завдання договірної оформлення об'єднання зусиль і підписання двосторонніх угод про інформаційну співпрацю між освітянськими бібліотеками у сфері реферативної роботи. Актуальним є надання кваліфікованої методичної допомоги в організації практичного реферування фахівцям, які будуть займатися цією справою на місцях. Доцільною є організація стажування для представників бібліотек обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти та інститутів АПН України.

Актуальним є питання використання колективного реферативного продукту. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського рекомендує всім освітянським бібліотекам активно проводити роз'яснювальну роботу

серед споживачів інформації щодо реферативних баз даних психолого-педагогічної тематики, здійснювати рекламу нової інформаційної дисциплінарної послуги НБУВ та ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського – реферативної.

Висновки. Створення одного з видів інформаційного ресурсу – реферативного ресурсу психолого-педагогічної тематики – є важливим перспективним напрямом науково-інформаційної діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, що знайшло своє закріплення послідовно у двох науково-дослідних роботах бібліотеки. Становлення й розвиток реферативної роботи протягом 2003–2007 рр., зокрема, участь ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського у формуванні загальнодержавної реферативної бази даних «Україніка наукова» стало важливою передумовою проектування й втілення в життя планів створення галузевої корпорації з реферування спільними зусиллями освітянських бібліотек МОН України та АПН України при координуючій ролі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Розпочато реалізацію проекту формування корпоративної системи зі створення галузевого реферативного ресурсу наприкінці 2008 р. Перші результати корпоративного співробітництва є обнадійливими.

Створення й функціонування корпоративної системи з реферування наукових періодичних видань України психолого-педагогічної тематики на галузевому рівні відкриває нові горизонти в плані якісного й оперативного обслуговування користувачів на основі використання інформаційних технологій. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського саме в корпоративній взаємодії з бібліотеками бачить основу формування всеукраїнського реферативного ресурсу психолого-педагогічної тематики. Незважаючи на те що для освітянських бібліотек реферативний напрям науково-інформаційної діяльності є новою справою, започаткування реферативної роботи, підключення до галузевого корпоративного проекту створення реферативного продукту несе в собі неабиякий потенціал перетворення традиційних бібліотек на відповідні вимогам часу бібліотечно-інформаційні центри.

Список використаних джерел

1. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 рр. [Текст] : Закон України від 9 січ. 2007 р. № 537 V // Офіц. вісн. – 2007. – № 8. – С. 15.

2. *Горовий, В. М.* Оновлення бібліотек як фактор підвищення ефективності інформаційних ресурсів [Текст] / В. М. Горовий // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського / НАН України, Нац. б-ка України

ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-тек України. – К., 2008. – Вип. 21. – С. 14.

3. *Горовий, В. М.* Основні тенденції розвитку соціальних інформаційних баз в Україні [Текст] / В. М. Горовий // Бібл. вісн. – 2005. – № 5. – С. 3–7.

4. *Зайченко, Н. Я.* Стан та перспективи розвитку системи кооперативного реферування в Україні [Текст] / Н. Я. Зайченко // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-тек України. – К., 2001. – Вип. 6. – С. 255–262.

5. *Коваленко, І. Й.* Реферативна діяльність Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського в умовах модернізації освіти в Україні [Текст] / І. Й. Коваленко // Наук. праці Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-тек України. – К., 2008. – Вип. 22. – С. 46–54.

6. *Коваленко, І. Й.* Реферативне забезпечення педагогічної науки в Україні [Текст] / І. Й. Коваленко, Т. О. Судіна // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики : зб. матеріалів V Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 20–22 трав. 2008 р.) – К. : ДАКККіМ, 2008. – С. 57–59.

7. *Коваленко, І. Й.* Перспективи розвитку галузевого реферативного ресурсу [Текст] / І. Й. Коваленко, Т. О. Судіна // Сучасний стан та перспективи наукового реферування : матеріали міжнар. семінару-практикуму, м. Київ, 29 трав. 2009 р. / УААН, ДНСГБ. – К. : ННЦ ІАЕ, 2009. – С. 66–71.

8. *Корнілова, Є.* Корпоративні технології у наукових бібліотеках [Текст] / Є. Корнілова // Бібл. вісн. – 2007. – № 4. – С. 7–12.

9. *Лутовинова, В. І.* Новий рівень інформаційного забезпечення освітан України [Текст] / В. І. Лутовинова // Педагогіка і психологія. – 2007. – № 4. – С. 133–140.

10. *Лутовинова, В. І.* Реферування як процес мікроаналітичного згортання інформації [Текст] : практич. посіб. / В. І. Лутовинова ; ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, [б. в.] – К., 2007. – 72 с.

11. *Рогова, П. І.* Науково-дослідна та науково-методична діяльність Державної науково-педагогічної бібліотеки імені В. Сухомлинського в контексті модернізації освіти [Текст] / П. І. Рогова // Вісн. Кн. палати. – 2007. – № 11. – С. 23–29; № 12. – С. 32–36.

12. *Рогова, П. І.* Освітнянські бібліотеки України в реалізації програми рівного доступу до якісної освіти [Текст] / П. І. Рогова, І. І. Хемчян, Т. О. Судіна // Педагогіка і психологія. – 2009. – № 1. – С. 138.

13. *Рогова, П.* Роль ДНПБ України ім. В. Сухомлинського у формуванні інформаційного простору держави [Текст] / П. Рогова // Пед. газета. – 2009. – Січ. (№ 1). – С. 6.

14. *Сорока, М. Б.* Інформаційні продукти бібліотек: проблеми кооперативного формування та суспільне використання [Текст] / М. Б. Сорока // Бібл. вісн. – 2002. – № 1. – С. 27–30.

15. *Сорока, М. Б.* Національна система реферування української наукової літератури [Текст] / М. Б. Сорока ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К. : НБУВ, 2002. – 209 с.

16. *Судіна, Т. О.* Галузевий реферативний ресурс: шляхи створення і використання [Електронний ресурс] / Т. О. Судіна // Освітнянські бібліотеки України в реалізації програми рівного доступу до якісної освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару (м. Черкаси, 20–22 жовт. 2008 р.). – Режим доступу: <http://www.library-edu-ua.net/datas/upload/files/sudina.pdf>, вільний. Заголовок з екрана.

17. «Україніка наукова» – Загальнореферативна база даних [Текст] / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського; уклад.: М. Б. Сорока, А. О. Чекмарьов, Л. Й. Костенко. – К. : НБУВ, 2000. – 6 с.

18. *Чекмарев, А. А.* Корпоративные проекты Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского [Текст] / А. А. Чекмарев // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества. Тема 2003 года: Библиотека и доступность информации в современном мире: электронные ресурсы науке, культуре и образованию: Тр. 10-й юбил. междунар. конф. «Крым-2003». – М. : ГПНТБ России, 2003. – Т. 2. – С. 671–673.